

Ústavní soud a nominační rituály

JUDR. PETR ZIMA

V posledních měsících jsme byli svědky nominačních rituálů směřujících ke jmenování ústavních soudců a odehrávajících se za účasti prezidenta, senátorů a novinářů.

Podle článku 84 odst. 2 Ústavy jmenuje soudce Ústavního soudu prezident republiky se souhlasem Senátu. Podle obecně přijímaných názorů by ústavní soudce měl být člověkem pevně morálně zakotveným s čitelnou hodnotovou stupnicí, měl by být vysoce kvalifikovaný, odborně erudovaný a měl by mít i vysoký společenský respekt. V české praxi to znamená, že se posuzuje zejména otázka případného dřívějšího členství v kdysi nejsilnější straně, event. účast na rozhodování v nějaké politicky citlivé záležitosti (případ hostinského Čermáka), zda a koho příslušný kandidát v minulosti podpořil politicky atd. Ze záznamů rozprav v Senátu je zřejmé, že méně pozornosti je věnováno profesní zdatnosti jednotlivých kandidátů.

Podívejme se, jak je výběr nejvyšších soudců země prováděn ve Spojených státech (aniž by však tento příklad musel být nutně považován ze vzor), zejména na to, jakou roli při výběru soudců Nejvyššího soudu hraje již 50 let tamní profesní komora (*American Bar Association*, dále „ABA“).

Předpředposlední známý kandidát na soudce Nejvyššího soudu John Roberts byl podroben detailnímu zkoumání zvláštní komisí ustavenou ABA (*ABA Standing Committee on Federal Judiciary*)¹. Tato komise sestává z 15 významných právníků. Šetření, které komise provádí, vychází z premisy, že osoba, která má být členem Nejvyššího

soudu, musí být nadána zcela výjimečnými vlastnostmi z hlediska právníké profese. Hodnocení komise je založeno na důkladném, nestranném a neideologickém zkoumání osoby kandidáta z hlediska jeho integrity, profesionální způsobilosti a kategorie zvané „*judicial temperament*“. Pod tímto posledně uvedeným pojmem se rozumí rozhodnost, otevřenost mysli, trpělivost, zdvořilost, neexistence předsudků a oddanost věci práva a spravedlivosti a principu „*equal justice under the law*“. Po vyhodnocení komise dává kandidátům známky: velmi způsobilý, způsobilý a nezpůsobilý.

V případě zkoumání způsobilosti soudce Robertse kontaktovali členové komise buď osobně nebo písemně přes 1500 osob reprezentujících široké spektrum tázaných, včetně soudců a místních představitelů. Vedle toho provedli více než 300 rozhovorů s federálními i státními soudci, právníky, jeho bývalými asistenty, členy akademické obce aj., a to jak s kolegy kandidáta, tak i s jeho oponenty. Při hodnocení kandidáta zkoumala komise ABA i jeho písemné projevy. Za tím účelem vytvořila dva týmy (*tzv. reading teams*): jeden tým analyzoval kandidátova dřívější rozhodnutí soudce, druhý jeho publikační činnost. Členy týmů byli praktičtí právníci, soudci a učitelé právníké fakulty. Oba týmy vypracovaly podrobné zprávy, které byly předloženy komisi ABA. Členové týmu praktiků mimo jiné analyzovali cca 100 podání či stanovisek Johna Robertse ve věcech projednávaných Nejvyšším soudem.

Komise také vzala v úvahu fakt, že John Roberts plédoval ještě jako advokát v úctyhodných 39 věcech projednávaných Nejvyšším soudem a v celé řadě řízení před odvolacími soudy.

U soudce Robertse je situace zajímavá tím, že byl vlastně hodnocen nadvakrát. Jednou jako kandidát na funkci řadového soudce Nejvyššího soudu a poté, co jej prezident nominoval na funkci jeho předsedy, i jako kandidát na předsedu Nejvyššího soudu. Výsledky komise byly v tomto případě jednoznačné a její doporučení bylo pro Senát jedním z důvodů pro schválení nominace.

Dalším zdrojem informací pro Senát je více než padesátistránkový formulář, který musí kandidáti vyplnit, a který zjišťuje jejich názory na různé zásadní otázky, jako např. přípustnost přerušování těhotenství.²

Ne vždy však má komise americké advokátní komory tolik materiálu pro to, aby mohla učinit tak rozsáhlý výzkum a činit závěry.

Následující kandidátka na funkci soudce Nejvyššího soudu Harriet Ellan Miersová měla sice za sebou úctyhodnou právníkou kariéru jako první žena, která řídila velkou advokátní kancelář, stala se první prezidentkou Dallaské advokátní komory a následně i Texaské státní advokátní komory, byla v redakční radě časopisu ABA, nezanechala však za sebou tak výraznou stopu jako Roberts. Je totiž nejvíce známá jako právní poradkyně Bílého domu. Nikdy před tím nevykonávala žádnou funkci v justici. To vyvolalo značné problémy, neboť k dispozici nebyla žádná publikovaná rozhodnutí, z nichž by bylo možné postoj kandidátky zjistit. Podle časopisu *Economist* rovněž nebyly k dispozici žádné veřejné projevy, z nichž by byla zjištělná její právní filozofie a jedná se prý o nejobskurnější nominaci za dlouhá desetiletí. Rovněž nebylo obvyklé, aby kandidát z řad advokátů za svou kariéru zastupoval pouze v několika málo reportovaných sporech před

názor

státními soudy a aby prohrál všechny své (3) spory u federálního odvolacího soudu³. Na druhou stranu lze ovšem říci, že čím méně je k dispozici údajů, stanovisek, případů a jednoznačných názorů, tím méně je i důvodů pro odmítnutí kandidáta. Zdá se, jako by tato poslední věta platila i pro některé z kandidátů na funkci soudce našeho Ústavního soudu. Jak známo Harriet Miersová se nakonec sama nominace vzdala. Mimo jiné bylo prý její členství v profesní komoře dvakrát suspendováno pro neplacení příspěvků.⁴

Kdyby snad někdo chtěl podrobit kandidáty na funkci soudce českého Ústavního soudu tak podobnému zkoumání, jakému jsou podrobováni američtí kandidáti, narazil by na vážnou překážku. Jen u několika kandidátů na funkci soudce Ústavního soudu jsou totiž k dispozici odborné publikace nebo jejich projevy v parlamentu nebo před odbornou veřejností, které by se alespoň částečně týkaly ústavněprávních problémů.

Pokud jde o kandidáty z řad advokátů, je v podstatě jedinou možností, jak se seznámit s názory kandidáta na základní právní otázky (pokud pomíneme zvláštní odrůdu mediálně oblíbených kolegů), jejich odborné články nebo knihy. Povinnost mlčenlivosti uložená advokátnímu stavu totiž znesnad-

ňuje hodnocení advokátů posuzováním jejich činnosti u jednotlivých případů, v nichž advokát vystupoval.

U kandidátů z řad členů akademické obce by vysledování jejich názorů v odborných člancích, případně monografiích naopak nemělo být problémem, neboť povinnost publikovat je víceméně součástí jejich pracovní náplně. Zde však často chybí dostatečná profesní praxe.

Pokud jde o kandidáty z řad soudců, existuje názor, že odbornými publikacemi soudců jsou jejich konkrétní rozsudky. S tím je ovšem spojen určitý problém. I když je soudní řízení veřejné, může se určitý rozsudek či usnesení dostat do povědomí laické a odborné veřejnosti jen tehdy, jde-li o rozsudek některého soudu z vyšších stupňů nebo tehdy, jde-li o rozhodnutí nižšího soudu, je-li toto předmětem přezkoumání ze strany soudů vyššího stupně nebo je-li předmětem zájmu tisku. S výjimkou rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou soudní rozhodnutí obecných soudů publikována jen namátkově. A i tehdy je obtížně vysledovatelné, který soudce se na tom kterém rozhodnutí podílel a jaké stanovisko prosazoval. Kromě rozhodnutí Ústavního soudu totiž nejsou zveřejňována disjunktivní stanoviska soudců nesouhlasících s většinovým názorem.

Z údajů, které jsou veřejně k dispozici, vyplývá, že ani Hrad, ani Senát nemají vypracovanou metodiku pro výběr ústavních soudců z hlediska právníkové odbornosti a je často věcí osudu, zda volba vyjde a nově jmenovaný ústavní soudce bude přínosem pro obranu ústavnosti a základních práv a svobod, či nikoliv.

Zde je nutno říci, že je v profesním zájmu členů advokátní komory, aby nejvyšší soudní funkce zastávaly osoby nejen dostatečně morálně způsobilé, ale i osoby na té nejvyšší profesní úrovni. Česká advokátní komora by se mohla v budoucnu inspirovat příkladem americké advokátní asociace a poskytovat Senátu obdobný servis spočívající v nepolitickém posuzování odborné způsobilosti kandidátů a ve vydávání příslušných doporučení.

❖ AUTOR JE ADVOKÁTEM V PRAZE.

1 <http://www.abanet.org/scfedjud/Roberts-testimonyandletter.pdf>

2 <http://www.cnn.com/2005/POLITICS/10/19/miers.nomination.ap/index.html>

3 http://www.isthatlegal.org/archives/supreme_court//11.11.2005.

4 Tamtéž.